

Filistin 2005

Ali Balcı*

Adı neredeyse Filistin sorunuyla özdeşleşen Yaser Arafat'ın öldüğü tarih olan 11 Kasım 2004 birçok yorumcuya göre Filistin için bir dönüm noktasıydı. Nitekim Filistinlileri Arap halklarından farklılaştırarak İsrail'in karşısında yeni bir ulus olarak inşa eden bir sürecin temel aktörü olan Arafat'ın Filistin'deki politik sahnedeki çekilmesi önemli bir güç boşluğunu da beraberinde getirmiştir. 2005 yılı ise bu otorite boşluğunun doldurulmaya çalışıldığı bir yıl olmuştur. Filistin sorunu gerek bölgesel

gereke küresel dengeler açısından kritik bir öneme sahip olduğundan söz konusu boşluğun nasıl doldurulacağı hayli önemliydi ve bu bağlamda, mücadele sadece Filistin'deki politik guruplar arasında değil, bölge ülkeleri ve küresel güçler arasında da yaşandı.

Filistin iç politikasında bu otorite boşluğunu

doldurmaya yönelik ilk önemli gelişme 9 Ocak tarihinde gerçekleşen seçimlerdi. Söz konusu seçimlerin favorisi Arafat döneminde Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) Konseyi'nin sekreterliğini yapmakta olan Mahmud Abbas'tı. Seçimlere kısa bir süre kala en önemli rakibi olan

Resmî Adı	Filistin Devleti
Başkent	Kudüs
Yüzölçümü	6.220 km ²
Nüfus	3.761.904
GSMH	2,568 Milyar Dolar
Hükümet Biçimi	
Devlet Başkanı	Mahmud Abbas (2005-)
Dışişleri Bakanı	Nebil Şaat
Türkiye Büyükelçisi	Fuad Yasin
Etnik Yapı	
Arap	% 85
Yahudi	% 15
Dini Yapı	
Müslüman	%80
Yahudi	%15
Hıristiyan	%5
İhracat	270 Milyon Dolar
İthalat	1,952 Milyar Dolar

* Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü.

ve İsrail hapisanesinde bulunan El-Aksa Şehitleri Tugayı'nın önemli isimlerinden Merwan Barguti'nin seçimlerden Abbas lehine çekildiğini açıklamasıyla Filistin'in Arafat'tan sonraki lideri resmî olmasa da belli olmuştu. 9 Ocak'ta yapılan, Hamas ve İslami Cihad'ın katılmadığı seçimlerde sürpriz yaşanmadı ve oyların yüzde 62'sini alan Mahmud Abbas Filistin'in yeni lideri oldu. Seçimlerde Abbas'ın en önemli rakibi olan Mustafa Barguti ise yüzde 19'da kalmıştı.¹

Bu arada 17 Aralık'ta İsrail Ordusu'nun Han Yunus'a yönelik başlatmış olduğu Demir Portakal Operasyonu (Operation Orange Iron) 2005 yılına sarkmış, İsrail güçleri 2 Ocak'ta bölgeden çekilmesine rağmen şiddet devam etmekteydi. Hamas, İslami Cihad ve El-Aksa Şehitleri Tugayı'nın 13 Ocak'ta Qarni geçiş bölgesine yönelik düzenledikleri ve 4 İsraili sivilin öldürüldüğü saldırıya misilleme olarak İsrail kuvvetleri Gazze'deki hedeflere karşı saldırılar düzenlemiştir. İsrail, terör eylemlerini durdurmada yeterince hızlı hareket etmediği gerekçesiyle Filistin Yönetimi ile tüm ilişkileri askıya aldığı ve Filistin tarafı Qarni saldırısına yönelik soruşturmayı tamamlayana kadar ilişkilerin yeniden kurulmayacağını açıklamıştır.² İsrail'in bu hareketi, Filistinli radikal grupların "terör eylemlerini" otorite sorunu yaşayan Arafat sonrası yönetimi kışeye sıkıştırmak için sık sık kullanacağını bir işaretiydi.

İsrail tarafı Filistin ile ilişkileri askıya aldığı sırada 15 Ocak'ta Filistin Yönetimi başkanı olarak yaptığı yemin töreninde Mahmud Abbas, İsrail'le görüşmelerin bir an önce başlaması yönünde çağrıda bulunmuş ve görüşmelerin, yol haritasının ötesinde, nihai statü konularının da ele alınacağı yeni bir süreç bağlamında yürütülmesini önermiştir. Şaron yönetimi için Abbas'ın bu sözleri fazla bir anlam ifade etmiyordu. Zira "Gazze'den Çekilme Planı"nda olduğu

1 "Abbas wins landslide victory", **The Guardian**, January 10, 2005; "The Palestinian Election:...", **The New York Times (NYT)**, January 10, 2005; Seçim sonuçları: El-Fetih adına yarışan Mahmud Abbas 483.039 oyla %62.32; Bağımsız aday Mustafa Barghouti 153.516 oyla %19-80; Filistin Halk Partisi adına yarışan Besam El-Salih 20.884 oyla %2.69; Filistin Özgürlüğü için Demokratik Cephe adına yarışan Tayseer Halid 27.118 oyla %3.50; Bağımsız aday Abdul Kerim Zübeir 5.874 oyla %0.76; Bağımsız aday Abdul Halim El-Azhar 20.774 oyla %2.68; Bağımsız aday El-Said Baraka 9.809 oyla %1.27

2 Michael K. Esposito, "Chronology, 16 November 2004 – 15 February 2005", **Journal of Palestine Studies**, Vol. XXXIV, No. 3, Spring 2005, s. 199; "Israel breaks off contact with Abbas", **The Guardian**, January 15, 2005.

gibi Filistin sorununun çözümüne ilişkin inisiyatifi tamamen eline almak isteyen İsrail, Abbas ve yönetimini terör eylemlerini durdurmadığı gerekçesiyle taraf olarak kabul etmeme konusunda ısrarlıydı. Daha da ileri giderek 15 Ocak'ta Gazze bölgesine Batı Adımı Operasyonu'nu (Operaton Eastern Step) başlatan İsrail birliklerine "herhangi bir sınırlandırma olmaksızın" Filistinli militanlara karşı operasyonları hızlandırma emri veren Şaron, Abbas'ı İsrail'e yönelik saldırıları durdurmak için parmağını bile oynatmamakla suçlamıştır.³

İsrail tarafının Abbas'ı köşeye sıkıştırma politikası sonuçlarını vermiş ve Mahmud Abbas 17 Ocak'ta Filistin güvenlik kuvvetlerine Filistinli radikal gurupların İsrail'e karşı gerçekleştirdikleri saldırıların durdurulması için daha fazla çaba gösterilmesini ve 13 Ocak'taki Qarni saldırısının soruşturulmasını emretmiştir.⁴ Abbas ayrıca İsrail tarafını radikal gurupları ateşkese razı edebilmek ve güvenlik güçlerini yeniden örgütleyebilmek için bir aylık süreye ihtiyacı olduğu konusunda bilgilendirmiştir. Abbas'ın açıklamalarını "küçük ama pozitif bir işaret" olarak değerlendiren İsrail yönetimi, Batı Adımı Operasyonu'nu durdurduğunu açıklamıştır.⁵ Bunun üzerine 18 Ocak'ta Gazze Şeridi'ne giden Abbas İsrail hedeflerine yönelik saldırıları sona erdirmeleri için Hamas, İslami Cihad ve El-Aksa Şehitleri Tugayı liderleri ile görüşerek saldırıların durması gerektiğini ifade etmiştir.⁶ Aynı ziyarette Abbas, Filistin güvenlik kuvvetlerine Gazze sınırında iki gün boyunca devriye gezerek Filistin tarafından İsrail'e yönelik düzenlenen roket saldırılarını önlemeleri emrini vermiştir.

Abbas'ın gösterdiği bu çabaların ardından 19 Ocak'ta Şaron'un liderliğinde toplanan güvenlik kabinesi Filistin Yönetimi ile ilişkilerin yeniden kurulması kararı almıştır.⁷ Öte yandan, aynı toplantıda Gazze'ye yönelik geniş ölçekli bir işgal planı onaylanırken, planın hayata

³ Esposito, "Chronology, 16 November 2004 - 15 February 2005", s. 200; "Sharon Orders New Crackdown on Gaza Factions", *NYT*, January 17, 2005.

⁴ Esposito, "Chronology, 16 November 2004 - 15 February 2005", s. 200; "Abbas tells security forces to prevent attacks against Israel", *The Guardian*, January 18, 2005.

⁵ "Abbas Orders Security Forces to Prevent Attacks Against Israel", *NYT*, January 17, 2005.

⁶ Serene Assir, "Only God can save us", *Al-Ahram Weekly*, Issue No.: 726, 20-26 January 2005.

⁷ "Israel lifts ban on talks", *The Guardian*, January 20, 2005; "Israel Meets with Palestinians on Abbas Plan to End Attacks", *NYT*, January 20, 2005.

geçirilmesinden önce Filistin Yönetimi'ne İsrail hedeflerine yönelik saldırıları durdurması için birkaç gün süre tanındığı açıklanmıştır. Şaron yönetimi bu kararlar Mahmud Abbas'ı radikal guruplarla mücadele konusunda daha somut ve hızlı adımlar atmaya zorlamayı amaçlamaktaydı. Baskı etkili oldu ve Abbas'ın Gazze'deki kontrolü ele geçirerek bölgeden İsrail hedeflerine yönelik düzenlenen saldırıları önleme politikası doğrultusunda somut adımlar atıldı. 1000 civarında Filistinli güvenlik görevlisi 21 Ocak'ta kontrolü sağlamak ve Filistinlilere ait araçları arama görevini yerine getirmek amacıyla Gazze'deki geçiş noktalarına konuşlandırılırken, 2000'e yakın güvenlik görevlisi de Gazze Şeridi'nde güvenliği sağlamakla görevlendirildi.⁸ Güvenlik kabinesinin aldığı geniş ölçekli işgal planının Abbas'ı daha somut adımlar atmaya zorladığının diğer bir göstergesi kısa süre içinde Filistinli radikal guruplarla olağanüstü bir toplantının yapılmasıydı. 23-24 Ocak tarihlerinde Hamas, İslami Cihad, El-Aksa Şehitleri Tugayı, Filistin Kurtuluşu için Demokratik Cephe (FKDC) ve Filistin Kurtuluşu için Halk Cephesi (FKHC) ile yapılan görüşmelerde söz konusu guruplar Filistin Yönetimi'ni İsrail tarafıyla yapacağı görüşmelerde zor durumda bırakmamak için bir aylığına İsrail hedeflerine saldırmamayı kabul ettiklerini açıkladılar.⁹

Söz konusu gelişmelerin ardından, Şaron'un danışmanı Dov Weisglass, Filistin Yönetimi'nin görüşmelerden sorumlu bakanı Saeb Erakat ve Abbas'ın güvenlik danışmanı Muhammed Dahlan, Şaron ve Abbas arasında yapılacak üst düzey bir toplantıyı planlamak amacıyla 26 Ocak'ta bir araya gelmiştir.¹⁰ Weisglass yaptığı açıklamada İsrail yönetimi tarafından Batı Şeria'daki bazı kentlerin güvenliğine ilişkin kontrolün Filistin tarafına devredilmesi, 900 Filistinli mahkûmun serbest bırakılması, Gazze havaalanı ve limanının tekrar kullanıma açılması, Filistinlilerin Gazze sahilinde balıkçılık yapmasına izin verilmesi gibi tavizlerde bulunabileceğini ifade etmiştir.¹¹ Danışmanlar arasında gerçekleşen görüşmelerin ardından Şaron, Filistin-İsrail sorununun çözümü konusunda önlerinde tarihi bir fırsat olduğu yönünde bir açıklamada bulunurken, Mahmud Abbas da dört yıldır devam eden

⁸ Esposito, "Chronology, 16 November 2004 - 15 February 2005", s. 201; "Abbas Deploys Forces in Gaza to Prevent Attacks on Israel", *NYT*, January 22, 2005.

⁹ "Islamists halt attacks on Israel", *The Guardian*, January 24, 2005.

¹⁰ "2 Sides in Mideast Resume Public Meetings", *NYT*, January 27, 2005.

¹¹ Michele K. Esposito, "Quarterly Update on Conflict and Diplomacy", *Journal of Palestine Studies*, Vol. XXXIV, No. 3, Spring 2005, s. 129

şiddetin durdurulması için İsrail'e ateşkes çağrısında bulunmuştur.¹² Ocak ayının son günlerinde taraflar arasında yumuşamanın devam ettiğini gösteren birkaç gelişme daha yaşanmıştır. İsrail ordusu Filistin Yönetimi'nin işbirlikçi adımları doğrultusunda Gazze'ye yönelik "saldırı amaçlı operasyonların" durdurulduğunu açıklarken, Nablus eski polis şefi ve üst düzey bir El-Aksa Şehitleri Tugayı üyesi de hapisten çıkarılmıştır.

Filistin Yönetimi ve İsrail arasında üst düzey görüşmelerin yeniden başlama olasılığı artınca Mahmud Abbas, Filistin tarafının görüşmelerdeki pozisyonunu güçlendirecek temaslarda bulunmak üzere 31 Ocak'ta Rusya'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Rusya devlet başkanı Vladimir Putin'den barış görüşmelerine ilişkin "aktif destek" sözü alan¹³ Abbas, bu konudaki çabalarına hız vermiştir. 2 Şubat'ta Mısır Şarm El-Şeyh'de Abbas-Şaron görüşmesine ev sahipliği yapabileceğini açıklarken, aynı tarihte söz konusu görüşmenin 8 Şubat'ta gerçekleşeceği de kesinleşmiştir. Görüşme tarihinin netleşmesinin ardından 6-7 Şubat'ta Filistin ve İsrail'e ziyarette bulunan ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, barış için uygun bir ortam oluşturulması konusunda İsrail'in "zor bir tercihle" karşı karşıya olduğunu belirtmiştir. Zirve öncesi tarafları tavizde bulunmaya çağıran Rice, bir taraftan İsrail'in otoritesini sağlamlaştırma sürecinde Abbas'ı zor durumda bırakacak eylemlerde bulunmaması ve Filistin tarafının barış girişimlerine olumlu tepkiler vermesi gerektiğini ifade ederken, diğer taraftan da Filistin Yönetimi'nin terörle mücadele konusunda elinden geleni yapması gerektiğinin altını çizmiştir.¹⁴

8 Şubat'ta Mısır'ın Şarm El-Şeyh kasabasında Şaron ve Abbas'ın başkanlığında Filistinli ve İsraili üst düzey yetkililer bir araya gelmiştir. Abbas görüşmelerin ardından yaptığı açıklamada, "Filistinlilerin İsraililere karşı tüm şiddet eylemlerini durduracağını" açıklarken, Şaron da Filistinli radikal grupların üst düzey yetkililerine karşı gerçekleştirilen suikastlar da dâhil olmak üzere İsrail'in Filistinlilere yö-

¹² "Abbas stresses need for swift ceasefire", **The Guardian**, January 28, 2005; "Sharon Cites Chance for Breakthrough with Palestinians", **NYT**, January 28, 2005.

¹³ "Abbas visits Moscow for Putin talks", **The Guardian**, January 31, 2005; "Abbas courts Russian support...", **The Jerusalem Post (JP)**, February 1, 2005.

¹⁴ "Rice calls on Israel to help, not hinder, to Abbas", **JP**, February 7, 2005; "US Prods Israel for Hard Choices on Palestinians", **NYT**, February 7, 2005.

nelik tüm askerî eylemlerini durduracağını ifade etmiştir.¹⁵ Her iki taraf da “ateşkes” kavramını kullanmaktan kaçınsa da, ifadelerden Filistin tarafının İsrail’e yönelik saldırıları engelleme, İsrail’in ise Filistin bölgelerine saldırmama kararı almış oldukları anlaşılıyordu. Üstü örtülü ateşkes kararının yanı sıra, aynı görüşmede Batı Şeria’daki beş kentten güvenliğine ilişkin kontrolünün üç hafta içinde Filistin tarafına devredileceği, kısa süre içinde 500 Filistinli mahkûmun serbest bırakılacağı, görüşmelere 2002 yılında ilan edilen “yol haritası” temelinde devam edileceği yönünde kararlar da alınmıştır. Hamas ve İslami Cihad ise resmî olarak ateşkesi imzalamayacaklarını, fakat yine de ateşkesi ihlal etmeyeceklerini açıklamakla yetinmiştir.

Zirvenin ardından taraflar “yatıştırıcı” adımlar atmaya devam etmiştir. İsrail yönetimi 9 Şubat’ta 1.000 Filistinli işçinin İsrail’de, 500 Filistinlinin de Erez Endüstri Bölgesi’nde çalışmasına ve Gazzelilerin İsrail hapishanelerindeki akrabalarını ziyaret etmelerine izin verildiğini açıklarken, 17 Şubat’ta da İsrail ordusu uzun süredir uyguladığı ve özellikle insan hakları örgütlerinin tepkisini çeken Filistinli militanların ve intihar bombacılarının evlerini yıkmaya politikasını durdurma kararı almıştır.¹⁶ Bu ikinci kararın izinsiz inşa edilen binaların yıkılmasını (Filistinliler için böyle bir izni almak neredeyse imkansızdır) ve Yahudi yerleşimleri ve güvenlik duvarı inşası gibi amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilecek yıkımları kapsamadığı¹⁷ göz önüne alırsa, İsrail yönetiminin yatıştırma yönünde attığı adımların gerçekten de “sembolik” olduğu söylenebilir. Söz konusu adımların “sembolik” olduğunu gösteren diğer bir gelişme de 20 Şubat’ta Kudüs’ün hemen doğusundaki Ma’ale Adumin ve güneyindeki Gush Etzion yerleşim bölgelerini İsrail tarafına dâhil etmek amacıyla güvenlik duvarının rotasının biraz daha doğuya kaydırılarak Batı Şeria’nın % 7’lik bir kısmının daha işgal edilmesini öngören karar tasarısının İsrail parlamentosunda kabul edilmesiydi.¹⁸

¹⁵ Esposito, “Chronology, 16 November 2004 – 15 February 2005”, s. 204; “Sharon and Abbas agree ceasefire”, **The Guardian**, February 8, 2005; “Reason for Cheer in the Mideast”, **NYT**, February 9, 2005.

¹⁶ “Israel Halts Decades-Old Practice of Demolishing Militant’s Home”, **NYT**, February 18, 2005; “IDF calls halt to demolishing terrorist homes”, **JP**, February 15, 2005.

¹⁷ Michele K. Esposito, “Quarterly Update on Conflict and Diplomacy”, **Journal of Palestine Studies**, Vol. XXXIV, No. 4, Summer 2005, s. 143

¹⁸ “Israeli Cabinet Backs Pullout Plan”, **Washington Post**, February 21, 2005.

İsrail bir taraftan Batı Şeria'daki işgalini genişletme politikası izlerken, diğer taraftan da Abbas yönetimi ile birlikte başlayan taraflar arasındaki yumuşama doğrultusunda adımlar atmaya devam ediyordu. 20 Şubat'ta Şarm El-Şeyh'de alınan kararlar doğrultusunda Filistin kontrolüne devredilmesi öngörülen 5 kentten biri olan Tulkarim'in devrine ilişkin görüşmelere başlanması ve bir gün sonra İsrail yönetimi tarafından 500 Filistinli mahkûmun serbest bırakılması bu adımlar arasında sayılabilir. Fakat, 25 Şubat'ta bir Filistinli intihar bombacısının Tel Aviv'deki bir eğlence merkezine yönelik düzenlediği saldırıda 4 İsraili sivilin ölmesi, 23 tanesinin de yaralanması bu olumlu süreci sekteye uğratmış ve taraflar arasındaki ilişkileri tekrar gerginleştirmiştir.¹⁹ Abbas saldırıyı gerçekleştirenleri barış sürecini baltalamaya çalışmakla suçlarken, İsrail tarafı saldırılardan, ülkedeki Filistinli radikal guruplara karşı gerekli önlemleri almadığı gerekçesiyle Suriye'yi sorumlu tutarak²⁰ Filistin Yönetimi'nin militan gurupları ortadan kaldırmak için sert önlemler almaması halinde barışın mümkün olmayacağını tekrarlamıştır.²¹

Gündemin 1 Mart'ta gerçekleşecek olan Londra Konferansı'na odaklanması intihar saldırı sonrası durumun daha da kötüye gitmesini engellemiştir. 1 Mart'ta İngiltere Başbakanı Tony Blair'in ev sahipliğinde toplanan ve Filistin Yönetimi tarafından gerçekleştirecek reformları desteklemeyi amaçlayan konferansta ABD, Avrupa Birliği ve Dünya Bankası, Filistin Yönetimi'nin kurumsallaşması amacıyla yürütülen uluslararası çabanın önderliğini üstlenmek konusunda anlaşmışlardır.²² Konferansın ardından üst düzey Filistinli yöneticiler ve İsraili yetkililer arasında Londra'da gerçekleşen görüşmelerde, Filistin Yönetimi'nin Gazze'den çekilme planı bağlamında İsrail'le koordineli olarak çalışacağı ve barış sürecinin bu çekilmenin ardından da devam ettirilmesi gerekliliği konusunda anlaşmaya varılmıştır.²³ Londra konferansının araya girmesi 25 Şubat'taki intihar saldırısının olası olumsuz etkilerini azaltmış ve konferanstan sonra taraflar tekrar Şarm El-Şeyh'de alınan kararların uygulanması doğrultusunda adımlar atmaya

¹⁹ "Tel Aviv bomb rocks peace process", **The Guardian**, February 26, 2005.

²⁰ Michael K. Esposito, "Chronology, 16 February 2005 - 15 May 2005", **Journal of Palestine Studies**, Vol. XXXIV, No. 4, Summer 2005, s. 205; "Israel blames Syria for bomb", **The Guardian**, February 28, 2005, s. 205

²¹ "Sharon Insists Palestinianans Curb Militans", **NYT**, February 28, 2005.

²² "A Practical Start", **The Guardian**, March 2, 2005.

²³ Esposito, "Chronology, 16 February 2005 - 15 May 2005", a.g.e., s. 206

başlamışlardır. Taraflar 8-9 Mayıs tarihlerinde Tulkarim ve Eriha'nın güvenliğine ilişkin kontrolün Filistin tarafına devri konusunu görüşmek üzere bir araya gelmiş, görüşmelerin ardından İsrail 16 Mayıs'ta Eriha'nın 22 Mayıs'ta da Tulkarim'in güvenliklerine ilişkin kontrolün Filistin'e devredildiğini açıklamıştır. Fakat her iki bölgedeki güvenlik noktalarının birçoğunun İsrail'in kontrolünde kalmaya devam etmesi nedeniyle tam bir devrin söz konusu olduğu söylenemez.²⁴

Londra konferansı sırasında Filistinli militanlarla mücadele etme konusunda elinden geleni yapacağı yönünde beyanatta bulunan Abbas, verdiği bu sözler çerçevesinde 15-17 Mart'ta Kahire'de Filistinli gruplarla bir araya geldi. Yapılan görüşmelerin ardından Filistinli grupların İsrail'le aralarındaki resmî olmayan ateşkes 2005 yılının sonuna kadar uzatıldı. Bunun karşılığında ise söz konusu gruplar Şarm El-Şeyh'de İsrail'in, vermiş olduğu sözleri yerine getirmesi ve Filistinli mahkûmların serbest bırakılması konusunda daha ileri adımlar atması gerektiğini beyan ettiler.²⁵ Filistin Yönetimi'nin güvenliği sağlama çabalarına karşın İsrail, Batı Şeria bölgesinde yeni yerleşim alanları kurmaya, Batı Şeria'da inşa ettiği güvenlik duvarının geçtiği bölgelerde bulunan Filistin topraklarına el koymaya ve Hamas ile İslami Cihad mensuplarına yönelik suikast eylemlerine devam ediyordu. Örneğin, İsrail Başbakanı Ariel Şaron'un 21 Mart'ta Ma'ale Adumin yerleşim bölgesini Doğu Kudüs'le bağlayacak olan ara bölgede 3.500 yeni konutun inşasına başlanmasını onaylaması Filistinli gruplar arasında tepkiyle karşılandı.²⁶ İsrail'e göre ise Ma'ale Adumin'de yeni yerleşimlerin inşası Şarm El-Şeyh'de alınan kararlara bir tezat oluşturmuyordu, zira 3.500 yeni konutun inşa edilmesi kararı zaten 1999'da alınmıştı.

Nisan ayına gelindiğinde Mahmud Abbas, Filistin güvenliğini merkezileştirmek ve böylece radikal grupların Filistin Yönetimi'nden bağımsız olarak şiddet eylemlerinde bulunmasını engellemek adına önemli sayılabilecek bazı adımlar atmıştır. Abbas liderliğindeki Filistin Yönetimi 1-5 Nisan tarihleri arasında radikal grupların şiddet eylemlerini engellemekte başarısız oldukları gerekçesiyle Batı Şeria ulusal

²⁴ "Palestinians take control of West Bank city", *The Guardian*, March 17, 2005; "Palestinians Gain Security Control of Jericho", *NYT*, March 17, 2005.

²⁵ "Palestinian Factions Agree to Extend Truce with Israel", *NYT*, March 18, 2005.

²⁶ "Israel gives go-ahead to 3.500 West Bank homes", *The Guardian*, March 22, 2005.

güvenlik Şefi ve Batı Şeria istihbarat Şefi gibi üst düzey yetkililerin de aralarında bulunduğu birçok kiŐiyi görevden alırken,²⁷ 23 Nisan’da güvenlik kuvvetlerini iÇişleri bakanlığının kontrolünde üç temel kola ayırma politikası doğrultusunda Arafat döneminin 3 güvenlik Şefini daha görevden almıştır. Görevden alınanlar arasında Arafat’ın kuzeni olan Gazze’deki ulusal güvenlik Şefi Musa Arafat da vardı.²⁸ Filistin güvenlik kuvvetlerindeki bu değişimin ardından Abbas, 25 Nisan’da yaptığı açıklamada Filistin güvenlik kurumlarını merkezileŐtirme politikasının önündeki en önemli engel olan, Hamas ve İslami Cihad gibi Filistinli radikal gurupların silahlarını bırakarak politik alana dâhil olmaları gerektiğini ifade etmiştir.²⁹ Fakat Hamas, Filistin bölgelerindeki İsrail iŐğali sona ermedikçe silah bırakmanın söz konusu olmadığı yönünde bir açıklama yaparak bu talebi geri çevirmiştir.

Mahmud Abbas’ın Filistinli radikal gurupların Şiddet eylemlerini engellemek adına önemli reformlar gerçekleŐtirmesine ve İsrail’in de Şarm El-Şeyh’de Filistinlilere yönelik Şiddeti durdurma sözü vermesine rağmen bölgede gerilim devam etmekteydi. 9 Nisan’da İsrail kuvvetlerinin Refah bölgesinde futbol oynayan üç Filistinli çocuğu askerî bölgeye yaklaŐtıkları gerekçesiyle öldürmesine misilleme olarak Hamas, Gazze’nin güneyindeki Yahudi yerleşimlerine havan topu saldırısı düzenlemiştir. Hamas ve İslami Cihad yaptıkları açıklamalarda misillemelerin ateşkesin sona erdiğini göstermediğini ifade ederken, İslami Cihad’a bağlı Kudüs Tugayları ateşkesi artık tanımadıklarını açıklamıştır.³⁰ 11 Nisan’da İsrail Savunma Bakanı Shaul Mofaz’ın İsrail’in havan topu saldırılarına misillemede bulunmayacağını açıklamasıyla³¹ gerilim krize dönüŐmeden sonlanmıŐtır. Mofaz’ın bu açıklaması ABD Başkanı George W. Bush ve İsrail Başbakanı Ariel Şaron’un görüŐmesiyle aynı güne rastlamıştı.

Filistin İsrail sorununda Şiddet sarmalının önüne Londra Konferansı ve Şaron-Bush görüşmesinde olduğu gibi ancak uluslararası gündemin Filistin’e odaklandığı dönemlerde geçilebiliyordu. Dolayı-

²⁷ “Abbas effects security shake up”, **El-Jazeera**, April 02, 2005.

²⁸ “Anger at Abbas over changes in security hierarchy”, **JP**, April 25, 2005; “Abbas Puts His Own Stamp on Security Forces”, **NYT**, April 25, 2005.

²⁹ “Abbas Says He Expects Hamas to Disarm”, **NYT**, April 26, 2005.

³⁰ “Israeli Troops Kill 3 Teenagers in Buffer Zone at Gaza Borders”, **NYT**, April 10, 2005; “Killing of three Gaza youths puts ceasefire under strain”, **The Guardian**, April 11, 2005.

³¹ Esposito, “Chronology”, 16 February 2005 – 15 May 2005”, a.g.e., s. 214

sıyla, 26-29 Nisan tarihlerinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve ardından Türkiye Başbakanı Recep Tayip Erdoğan'ın bölgeye yönelik ziyaretleri sırasında da işgal altındaki bölgelerde sessizlik hakimdi. Ziyaretin İsrail durağında Şaron'la yaptığı görüşmede yol haritasının uygulanmasının önemini vurgulayan Putin, İsrail yönetiminin Filistin güvenlik kuvvetlerine terörle mücadele için gerekli olan silahlanma kolaylığının sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Putin ayrıca Ramallah'da Mahmud Abbas'la yaptığı iki saatlik görüşmede Filistin Yönetimi'ne askerî ve ekonomik yardım teklif etmenin yanı sıra, güvenlik görevlilerinin eğitimi gibi konularda da Filistin'e yardımcı olma sözü verdi.³² Putin'in ziyaretinin ardından Türkiye Başbakanı Recep Tayip Erdoğan da bölgeye yönelik iki günlük bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret sırasında Türkiye'nin Ortadoğu barış süreci konusunda arabulucu işlevi üstlenebileceğini dile getiren Erdoğan, Filistin tarafından olumlu yanıt alınırken, İsrail ise yeni bir inisiyatif başlatmak için doğru bir zaman olmadığı gerekçesiyle söz konusu teklife sıcak bakmadığını açıkladı.³³

Filistin-İsrail sorunu uluslararası gündemden çıkınca çatışmalar yeniden patlak vermiştir. İsrail kuvvetlerinin 2 Mayıs'ta daha önce güvenlik kontrolünün Filistin tarafına devredildiği Tulkarim'e girmesiyle yaşanan çatışmalarda bir İslami Cihad üyesi öldürülmüştür. Gerilimin artması üzerine 4 Mayıs'ta Kalkilya, Ramallah ve Betüllahim kentlerinin Filistin denetimine devredilmesinin ertelendiğini açıklayan İsrail, bu ertelemeyi Filistin yönetimini sorumlu tutmuştur.³⁴ İsrail tarafına göre, Filistin Yönetimi militanları silahsızlandırmayı başaramamıştı ve denetimin devredildiği bölgelerden İsrail hedeflerine yönelik saldırılar düzenlenmekteydi. Batı Şeria'daki kentlerin Filistin yönetimine devrinin ertelenmesinin ardından İsrail yönetimi 8 Mayıs'ta, 400 Filistinli mahkûmun serbest bırakılmasının da ileri bir tarihe ertelendiğini açıklayarak, Filistin Yönetimi'nin teröristlere karşı daha sert önlemler almasına kadar bu ertelemenin devam edeceğini belirtmiştir.³⁵ Söz konusu ertelemeler Filistin tarafında "talihsizlik"

³² "Putin Urges Israel to Let Palestinian Security Forces Use Weapons", *NYT*, April 30, 2005; "Putin offers to help Palestinians", *The Guardian*, April 29, 2005.

³³ "Erdoğan'ın arabuluculuk teklifini İsrail reddetti, Filistin destekledi", *Zaman*, Mayıs 02, 2005.

³⁴ "Israel freezes deal to transfer West Bank towns to Palestinian control", *The Daily Star (DS)*, May 05, 2004

³⁵ "Israel Curtails Agreement on Prisoners", *NYT*, May 9, 2005.

şeklinde değerlendirilirken, Filistinli yetkililer yaptıkları açıklamada Şaron'un Şarm El-Şeyh'de verdiği sözlerden geri adım atmasının Abbas yönetimini radikal guruplara karşı önlem alma konusunda zor durumda bıraktığını ifade ettiler.

Öte yandan, 5 Mayıs'ta 3. turu yapılan belediye seçimlerinde Hamas'ın önemli bir başarı kazanması Filistin-İsrail sorununda gündemi önemli ölçüde değiştirirken, yeni tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Seçimlerin ilk turu 23 Aralık 2004'te El-Fetih'in güçlü olduğu 26 Batı Şeria kentinde yapılmıştı. Seçimlerde El-Fetih 16 belediyeyi alırken, Hamas 9 belediyeyi kazanarak El-Fetih'in güçlü olduğu bölgelerde de söz sahibi olduğunu göstermişti. 2. tur ise 27 Ocak'ta 10 Gazze kentinde yapılmış, belediyelerin 7'sini Hamas, 3'ünü de El-Fetih kazanmıştı. 5 Mayıs'ta gerçekleşen 3. tur seçimler Batı Şeria'daki 76 ve Gazze'deki 48 belediyenin yönetimini yenileyecek olmasından ilk iki tura göre daha kapsamlıydı. Seçimlerin ardından El-Fetih'in 84 belediyesine karşılık, Hamas'ın 24 belediye kazanması görünüşte Hamas'ın seçimlerde etkin bir başarı gösteremediği anlamına gelse de, El-Fetih'in küçük belediyelerde etkin olduğu, Hamas'ın ise Batı Şeria'daki Beytüllahim ve Kalkilya, Gazze'deki Beyt Lahiya ve Refah gibi büyük kentleri kazandığı göz önüne alınırsa seçimlerin Hamas için önemli bir güç gösterisi olduğu söylenebilir.³⁶

Hamas'ın politik alandaki bu güç gösterisi İsrail cephesinde tepkiyle karşılandı. Şaron, 9 Mayıs'ta yaptığı bağımsızlık günü konuşmasında Hamas'ın Filistin politik sistemine dâhil olmasını bütünüyle reddettiklerinin altını çizirken, İsrail Dışışleri Bakanı Neve Şalom da terörist örgütlere politik yapılanmasında yer veren bir rejimin var olma hakkı olmadığını belirtmiştir. Filistin Yönetimi İçişleri Bakanı Nasır Yusuf da tartışmalara Filistin Yönetimi'nin Hamas'ın parlamento seçimlerine katılmasına izin vermemesi gerektiğini açıklayarak dâhil olmuş, Hamas ise söz konusu açıklamalara tepki göstererek parlamento seçimlerine katılacağını tekrarlamıştır.³⁷

5 Mayıs seçimleriyle birlikte değişen gündemin yeniden çatışmalara odaklanması fazla uzun sürmedi. Filistin Yönetimi'nin çatışmaların yeniden şiddetlenebileceği yönündeki uyarılarına rağmen

³⁶ "Abbas' Allies Win Palestinian Elections", *NYT*, May 6, 2005.

³⁷ Michele K. Esposito, "Quarterly Update on Conflict and Diplomacy", *Journal of Palestine Studies*, Vol. XXXIV, No. 4, Summer 2005, s. 150

İsrail'in 18 Mayıs'ta Gazze bölgesine bir hava saldırısı düzenlemesi üç aydır devam eden ateşkesi tehlikeye atmıştır. Bir sonraki gün İsrail ordusunun Filistinli guruplardan gelebilecek saldırılara karşı arında misillemede bulunacağını ve Gazze'den yapılan roket saldırılarını engellemek için gerekli tüm önlemleri alacağını açıklaması Filistinli guruplar arasında ateşkesine yönelik eleştirilerin artmasına neden olmuştur.³⁸ 18 Mayıs saldırılarına ve söz konusu açıklamalara bir tepki olarak El-Aksa Şehitleri Tugayı, Hamas ve İslami Cihad 20 Mayıs'ta Gazze'deki İsrail yerleşim bölgesi Kefar Darom'a yönelik ortak bir saldırı düzenlemiştir. Artan gerilimi yatıştırmak isteyen Filistin Yönetimi ile Hamas arasında yapılan görüşmelerde ateşkesin devamı yönünde karar alınırken, 22 Mayıs'ta Suriye'de örgütlenen Filistinli guruplar da bir araya gelerek Kahire Deklarasyonu'na sadık olduklarını ve ateşkesi bozacak eylemlere girişmeyeceklerini açıklamışlardır.³⁹

Filistinli militanların ateşkesin sürdürüleceği yönündeki beyanatlarının ardından Mahmud Abbas, 26 Mayıs'ta ABD Başkanı George W. Bush'la görüşmek üzere Washington'a gitti. Bush'la yaptığı görüşmede Washington'un desteği olmaksızın barış sürecinin gerçekçi bir zemine oturamayacağını belirttikten sonra, Gazze'den çekilmenin yeterli olmadığını, bir an önce Doğu Kudüs'ün geleceği, göçmenler ve suyun paylaşımı gibi konuları netleştirecek nihai görüşmelere başlanması gerektiğinin altını çizen Abbas, Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimlerinin gittikçe genişlediğini gösteren bir haritayı ABD başkanına göstererek bu durumun olası bir Filistin devletini tehlikeye attığına da dikkat çekmiştir.⁴⁰ Görüşmenin ardından Bush, Abbas'ın bölgede güvenliğin sağlanması yönündeki adımlarını överken, iki devletli çözüm bağlamında İsrail tarafının sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bush ayrıca İsrail'in Batı Şeria'da inşa ettiği güvenlik duvarına atıfta bulunarak bunun "politik bir engel değil güvenlik amacı taşıması" gerektiğini de belirtmiştir. Washington yönetimi bir taraftan İsrail'in Gazze'den çekilmesinin ardından bölge altyapısının inşası amacıyla Filistin'e 50 milyon dolarlık yardım yapılacağı sözünü verirken, diğer taraftan da radikal guruplarla mücade-

³⁸ "Israel threatens army retaliation for Gaza attacks", *The Guardian*, May 20, 2005; "Israel Vows Though Stance, with Restraint, in Gaza", *NYT*, May 20, 2005.

³⁹ "Leaders of Palestinian factions in Syria hold talks on truce", *DS*, May 23, 2005.

⁴⁰ "Bush stalls Abbas on reviving road map", *The Guardian*, May 27, 2004

lede daha somut adımlar atması gerektiği konusunda Abbas'ı uyarılmaktan da geri kalmamıştır.⁴¹

Abbas-Bush görüşmesinin ardından Washington, İsrail tarafına Şarm El-Şeyh'de alınan kararlar doğrultusunda adımlarını hızlandırması çağrısında bulunmuştur. Bu bağlamda 30 Mayıs'ta Beytüllahim ve Kalkilya'nın güvenlik kontrolünün Filistin Yönetimi'ne devrine ilişkin görüşmelere başlanırken, 2 Haziran'da İsrail 398 Filistinli mahkumun serbest bırakıldığını açıklamıştır. Filistin tarafı ise bu rakamın yeterli olmadığını İsrail hapishanelerindeki 7.500 Filistinlinin serbest bırakılması gerektiğini belirtmiştir. Abbas-Bush görüşmesinin İsrail-Filistin barış görüşmelerini yeniden hareketlendirdiğinin en önemli göstergesi ise Şaron ve Abbas arasında üst düzey bir görüşmenin 21 Haziran'da gerçekleşeceğinin açıklanması olmuştur. Aynı tarihlerde Mahmud Abbas'ın seçim yasalarında gerçekleştirilecek değişiklikler konusunda yaşanan anlaşmazlıklar dolayısıyla 17 Temmuz'da yapılacak yerel seçimlerin ertelenebileceğini açıklaması ise Hamas başta olmak üzere Filistinli guruplar arasında rahatsızlığa yol açmıştır.⁴² Abbas'ın bu açıklamasının Bush ile yaptığı görüşmenin ardından gelmesi Washington'un Abbas'a seçimlerin ertelenmesi doğrultusunda baskıda bulunduğu yorumlarına neden olmuştur.

Filistin sorununun uluslararası gündeme her gelişinde olduğu gibi Abbas-Bush görüşmesinin ardından çatışmalarda yaşanan sessizlik fazla uzun sürmedi. 7 Haziran'da İsrail askerlerinin Batı Şeria'daki Cenin yakınlarındaki Kabatiya köyüne girmesiyle yaşanan çatışmalarda İslami Cihad'ın Batı Şeria'daki askerî kanat sorumlusu Maraweh Kamil'in yanı sıra bir Filistinlinin ölmesinin ardından Filistinli militanların Yahudi yerleşimlerine yönelik gerçekleştirdiği havan topu saldırısında İsrail uyruklu olmayan üç işçi hayatını kaybederken, 5 Filistinli işçi de yaralanmıştır.⁴³ İslami Cihad sözcüsü Khader Adnan yaptığı açıklamada ateşkesin artık sona erdiğini ilan ederken,⁴⁴ İsrail çatışmalardan militanları kontrol altına alamayan Mahmud Abbas ve yönetimini sorumlu tutmuştur. Artan gerilim üzerine 9 Haziran'da Hamas

⁴¹ "Bush pledges \$50m. in direct aid to Palestinian Authority", *JP*, May 27, 2005; "Bush Praises Palestinian; Tells Israel It Has Duties", *NYT*, May 27, 2005.

⁴² "Abbas Postpones Elections in Move Rejected by Hamas", *NYT*, June 5, 2005.

⁴³ "Burst of Arab-Israeli Violence Shatters a Time of Calm", *NYT*, June 8, 2005; "Fresh clashes rattle Palestinian-Israeli truce", *DS*, June 8, 2005.

⁴⁴ "Islamic Jihad declares cease-fire dead", *JP*, June 8, 2005.

ve İslami Cihad yetkilileriyle bir araya gelen Abbas mevcut çatışmaların durdurulması ve ateşkesin devamı konusunda bu örgütlerle anlaşmaya vardı. Görüşmenin ardından İslami Cihad ve Hamas yaptıkları açıklamada ateşkes devam etse de, bunun misilleme hakları olmadığı anlamına gelmediğini tekrar ettiler.⁴⁵

Abbas-Bush görüşmesinde alınan karar doğrultusunda ABD Dışişleri Bakanı Rice 18-19 Haziran tarihlerinde son gelişmeleri değerlendirmek üzere bölgeye yönelik bir ziyarette bulunmuştur. Filistin tarafının İsrail'in gerçekleştirdiği eylemlerin barış çabalarını tehlikeye attığı yönündeki şikâyetleriyle⁴⁶ karşılaşan Rice, Washington'un barış yönündeki iyi niyetlerini ifade etmenin yanı sıra, zaten İsrail'in karar vermiş olduğu Gazze'den çekilme konusunda yaptığı birkaç açıklamanın dışında da çıkmadı. Bir gün sonra Şaron'la gerçekleştirdiği görüşmede Rice, Washington'un Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimlerinin genişlemesini hiçbir şekilde kabul etmeyeceğini belirtse de, aynı gün İsrail Konut Bakanı'nun Ma'ale Adumin'de 300 ve Beitar İlt'de 400 yeni konutun inşa planını açıklaması ABD'nin yerleşimler konusunda yeterince etkin bir politika izlemediğini gösteriyordu.⁴⁷ Rice'in ziyaretinin ardından 21 Haziran'da bir araya gelen Abbas ve Şaron, İsrail'in Gazze ve 4 Batı Şeria kentinden çekilmesi konusunu görüştüler. Söz konusu toplantıda, güvenlik konusunda bir koordinasyonun sağlanması, İsrail'in iki hafta içinde Bethlehem ve Kalkilya'nın kontrolünü Filistin tarafına devretmesi, İsrail'de çalışabilen Filistinlilerin sayılarının artırılması gibi konularda anlaşmaya varıldığı açıklandı. Fakat Filistinli radikal grupların silahsızlandırılması konusunda daha somut adımlar atılması, Merwan Bagouthi'nin de aralarında bulunduğu daha fazla Filistinli mahkûmun serbest bırakılması ve Gazze havaalanının yeniden açılması konularında anlaşma sağlanamadığı gibi, Şaron Abbas'ın Kuzey Samaria bölgesinin güvenliğinin Filistin Yönetimi'ne devredilmesi talebini de geri çevirmiştir.⁴⁸

Görüşmelerin Şaron'un "şayet Abbas yapmazsa İsrail'in Filistinli militan gurupları ortadan kaldıracaktır" yönündeki uyarısı nede-

⁴⁵ "Abbas to terror groups: Don't give Israel pretext to fight, 'Hunda' must be mutual, Islamic Jihad says", **JP**, June 10, 2005.

⁴⁶ "Rice, on Trip, Tries to Propel Israeli and Palestinian Talks", **NYT**, June 19, 2005.

⁴⁷ Michele K. Esposito, "Quarterly Update on Conflict and Diplomacy", **Journal of Palestine Studies**, Vol. XXXV, No. 1, Autumn 2005, s. 140

⁴⁸ "Sharon, Abbas agree to coordinate pullout but clash over terror", **Haaretz**, June 22, 2005.

niyle gergin bir şekilde sona ermesi üzerine⁴⁹ İsrail yönetimi 22 Haziran'da militanlara yönelik suikast politikasını yeniden başlattığını açıkladı.⁵⁰ 30 Haziran'a gelindiğinde suikast politikasının yeniden başlamasıyla artan gerilim bağlamında Hamas'ın işgal altındaki Shebaa çiftliklerine yönelik gerçekleştirdiği saldırıda 1 İsrail askerinin ölmesi, 3 tanesinin de yaralanması⁵¹ Abbas'ın Filistinli gurupları politik alana entegre etme politikasının yeterli olmadığını daha somut adımlar atması gerektiğini gösteriyordu. 30 Haziran'da Ürdün'ün başkenti Amman'da toplanan El-Fetih Merkezi Komitesi ulusal birlik hükümetinin oluşturulması konusunu tartışırken, 3 Temmuz'da Filistin başbakanı Ahmed Kurey yaptığı açıklamada Hamas ve diğer Filistinli gurupların İsrail'in boşaltacağı Gazze'de kontrolü ele almaya hazırlanan Filistin Yönetimi'ne dâhil olabileceklerini açıklamıştır.⁵²

Kurey'in açıklamasının ardından Mahmud Abbas, 7-8 Temmuz tarihlerinde Suriye'ye gerçekleştirdiği ziyaret sırasında Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'ın İsrail işgaline karşı mücadele, Filistinli mültecilerin geri dönüş hakkı ve Kudüs'ün başkent olduğu bağımsız bir devlet gibi konularda desteğini almanın yanı sıra, Hamas lideri Halid Meşal'le de görüşerek Hamas'ın Filistin Yönetimi'ne katılma olasılığını tartışma imkânı bulmuştur.⁵³ Gerek Kurey'in çağrısı gerekse Abbas'ın Suriye'de yaptığı görüşmeler olumsuz sonuçlandı ve Hamas Filistin Yönetimi'ne katılmayacağını tekrarladı. Abbas yönetiminin düzeni bir türlü sağlayamamasını gerekçe gösteren Filistin Parlamentosu'ndan Merwan Kanafi ise 10 Temmuz'da görevinden istifa ettiğini açıkladı.

Bu arada İsrail kuvvetleri 22 Haziran'da alınan militanlara yönelik hedefli saldırıların tekrar başlatılması kararı doğrultusunda İslami Cihad üyelerini hedef almaya devam etmekteydi. 10 Temmuz'da İsrail kuvvetleri tarafından Gazze'de üst düzey bir İslami Cihad üyesine yönelik suikast düzenlenmesi örgüt üyeleri arasında ateşkese yönelik tepkinin artmasına neden oldu. Bu tepkilerin bir sonucu ola-

⁴⁹ "Abbas said 'furious and disapponted' over his summit with PM", **Haaretz**, June 21, 2005.

⁵⁰ "Israel resumes assassinaton policy against militants", **DS**, June 23, 2005.

⁵¹ "Israeli soldier killed as Hizbullah and Israel clash on Blue Line", **DS**, June 30, 2005.

⁵² "Palestinian Leader Invites Hamas to Join 'Unity Government'", **NYT**, July 04, 2005.

⁵³ "Hamas rejects offer to join PA cabinet", **JP**, July 8, 2005.

rak 12 Temmuz'da İslami Cihad örgütüne mensup bir kişinin Netanya kentinde düzenlediği intihar saldırısında 5 İsraili hayatını kaybederken, 50'ye yakını da yaralandı.⁵⁴ İsrail yönetimi saldırıların ardından Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni ablukaya alırken, 21 Mart'ta Filistin tarafına devrettiği Tulkarim'i yeniden işgal etti. Tulkarim'in işgali sırasında öldürülen iki Filistinli'nin yanı sıra, İsrail askerlerinin Batı Şeria ve Gazze'de helikopterlerle gerçekleştirdiği saldırılarda 7 Filistinli militan daha öldürülmüştür. 14 Temmuz'da Şaron'un İsrail kuvvetlerinin yürüttüğü operasyona Hamas'ı da dahil etmesiyle çatışmalar kısa süre içinde mini bir savaş halini almıştı. Aynı gün El-Aksa Şehitleri Tugayı düzenlediği roket saldırısında bir İsraili kadının ölümüne neden olurken, İsrail tarafından saldırıya derhal karşılık gelmiş ve bir Filistinli militan daha öldürülmüştür. Filistin polisinin de düzenin sağlanması bağlamında Hamas militanlarıyla çatışmaya girmesi yaşananları daha karmaşık hale getirmişti. Hamas ise yaptığı açıklamada saldırıların "cehennem kapılarını açtığını" ve mevcut durumda ateşkes bağlanmasının yeniden düşünüleceğini belirtti.⁵⁵

Artan gerilimin Gazze'den çekilme planını tehlikeye atacağını düşünen ABD Dışişleri Bakanı Rice, bölgeye 22 Temmuz'da olağanüstü bir ziyaret gerçekleştireceğini açıklarken, Mısır ateşkesin yeniden sağlanması amacıyla üst düzey bir istihbarat görevlisi olan Mustafa Biyahri'yi 16 Temmuz'da taraflarla görüşmesi için bölgeye göndermiştir. Uluslararası çabalara rağmen, çatışmalar devam etmekteydi ve 17 Temmuz'da Han Yunus'a giren İsrail kuvvetleri iki İslami Cihad üyesini daha öldürdü. Abbas 18 Temmuz'da yaptığı açıklamada, Filistinli gurupları özellikle de Hamas'ı yaptıkları saldırılarla bağımsız bir Filistin devleti olasılığını tehlikeye atmakla suçlarken, İsrail tarafı da Abbas'ın bir an önce önlem almasını, aksi takdirde İsrail askerlerinin Gazze'yi işgal edecekleri tehdidinde bulunarak Abbas yönetimini köşeye sıkıştırmaya devam ettiğini gösterdi.⁵⁶ İsrail'den gelen baskılar üzerine Filistin Yönetimi'nin radikal gurupları kontrol altına alma bağlamında 19 ve 20 Temmuz tarihlerinde Gazze'nin kuzeyinde ikinci kez düzenlediği operasyonlarda 20 Filistinli yaralanırken, Filistin'in

⁵⁴ "Three killed, dozens hurt in Islamic Jihad suicide bombing...", **Haaretz**, July 14, 2005.

⁵⁵ "More deaths threaten uneasy truce in Israel", **The Guardian**, July 15, 2005; "Israel Kill 7 Hamas Militants After Rocet Attacks in Gaza", **NYT**, July 15, 2004; "Al-Aqsa Martyrs' rocket attack kills Israeli woman", **DS**, July 15, 2005.

⁵⁶ "Israel set to invade Gaza unless Abbas halt attacks", **DS**, July 18, 2005.

çeşitli bölgelerinde düzenlenen gösterilerde güvenlik konusunda yaşanan kaosu bir an önce sonlandırılması çağrısında bulunuldu.⁵⁷ Bu arada, Bihayri'nin arabuluculuk çabaları sonuç verdi ve 21 Temmuz'da Filistinli gruplar ateşkesle devam edeceklerini ve silahlı kuvvetlerini sokaklardan çekeceklerini açıkladılar.⁵⁸ Bir gün sonra 22 Temmuz'da Rice'nin bölgeye yönelik ziyareti başladığında gerilim yatışmıştı ve ABD Dışişleri Bakanı her iki tarafa da iş birliğini arttırma çağrısında bulunmakla yetinmiştir.

Filistin Yönetimi ve radikal gruplar arasında bu güç mücadelesi yaşanırken aynı tarihlerde İsrail'de Gazze'den çekilmeyi protesto etmek amacıyla 10.000'e yakın gösterici Gazze'ye yürüyordu. Gazze'den çekilme planının uygulanmasını erteletmeyi amaçlayan karar tasarılarının İsrail parlamentosunda oylamaya sunulduğu bir sırada yapılan bu gösteriler Gazze'den çekilme konusunu engellemekte başarılı olamadılarsa da, gösterinin medyada geniş yer bulması özellikle Batı Şeria'daki yerleşimlerin dünya kamuoyunda "meşrulaşmasına" katkı sağlamıştır.⁵⁹ Gazze'den çekilme politikasına rağmen, Batı Şeria'da yeni yerleşimlerin inşasına devam eden ve güvenlik duvarı inşası bağlamında önemli miktarda Filistin toprağını müsadere eden ve kontrol noktalarıyla Filistinlilerin yaşam alanlarını sınırlandıran İsrail, Abbas'ın radikal grupları kontrol altına almasının önünde en önemli engel olmaya devam ediyordu. İsrail politikalarına tepki olarak ortaya konan şiddet eylemleri ise bir taraftan Abbas'ın manevra alanını daraltırken, diğer taraftan da Şaron yönetiminin elini güçlendiriyordu.

24 Temmuz'da Filistinli bir militanın otomatik silahla 2 İsraili sivil öldürürken, 4 İsrailiyi de yaralaması ilişkilerin yeniden gerilmesine neden oldu. Şaron'un yaptığı açıklamada iki kişinin öldürülmesine askerî bir tepkinin verileceğini belirtmesi ve Abbas'ın bu tür saldırıların Filistin çıkarıyla bağdaşmadığı yönündeki ifadeleri hemen her çatışmanın ardından yapılan söylemlerin bir tekrarıydı.⁶⁰ İfadelerde

⁵⁷ "Clashes in Gaza continue despite truce", **JP**, July 20, 2005.

⁵⁸ Michele K. Esposito, "Quarterly Update on Conflict and Diplomacy", **Journal of Palestine Studies**, Vol. XXXV, No. 1, Autumn 2005, s. 143.

⁵⁹ "Police: 250 arrested at Kissufim crossing", **JP**, July 18, 2005; "Israeli Troops and Police Block March by Opponents of Gaza Pullout", **NYT**, July 19, 2005; "Israel Defeats Efforts to Delay Gaza Pullout; Protest Thwarted Again", **NYT**, July 21, 2005.

⁶⁰ "Sharon vows though response to Gaza shooting", **DS**, July 25, 2005.

olduğu gibi tarafların politikasında da bir kördüğüm söz konusuydu ve Filistin şiddetinin önüne geçilemediği gibi İsrail de işgal politikasına devam ederek şiddeti körüklemeye devam ediyordu. Kudüs Belediyesi Yerel Planlama Komitesi'nin (Local Planning Committee of the Jerusalem Municipality) 25 Temmuz'da Doğu Kudüs'de yeni yerleşimlerin inşasını öngören bir planı inşa edilecek birimlerin sayısını 30'dan 21'e düşürerek onaylaması bu kördüğümün devam etmekte olduğunu gösteriyordu.⁶¹ Söz konusu yerleşim politikaları, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlilere ait evlerin yıkılması ve duvar inşası sırasında Filistinli mülklerin müsaderesiyle birlikte düşünüldüğünde, İsrail politikalarıyla Filistin şiddeti arasında bir doğru orantı olduğu söylenebilir.

3 Şubat 2004'te Yoel Marcus'un İsrail'in önemli gazetelerinden Haaretz'de yayımlanan makalesiyle birlikte kamuoyunun haberdar olduğu Gazze'den Çekilme Planı 15 Ağustos'da uygulanmaya başlanmıştır. Plan temelde Gazze Şeridi'nin tamamından ve Batı Şeria'daki dört yerleşim bölgesinden çekilmeyi öngörmekteydi. Fakat yerleşimlerin sökülmesinden ibaret olan söz konusu çekilme Gazze Şeridi ve Batı Şeria'daki dört yerleşim bölgesindeki kontrolü tamamıyla Filistin tarafına bırakmaması bağlamında tam bir çekilme olarak görülemez. Zira İsrail sınırdaki geçişleri denetleyebilmek amacıyla Mısır ve Gazze arasındaki Filedelfiya koridorunun kontrolü konusunda hassas olmaya devam etmenin yanı sıra, çekilmeyle birlikte Filistin tarafına ait olması gereken hava sahası ve karasularındaki kontrolünü de sürdürmektedir. Ayrıca, 4000 Filistinlinin çalıştığı Erez ortak endüstri bölgesi varlığını sürdürmeye devam ederken, İsrail ve Gazze Şeridi arasındaki nihai sınırların belirlenmesi sonraki tarihe ertelenmekteydi.

Çekilme üç aşamada gerçekleşmişti. İlk olarak Gazze bölgesindeki Yahudi yerleşimleri boşaltılırken, 21 Ağustos'ta İsrail kabinesinin onayının ardından Batı Şeria'daki dört yerleşim bölgesinin sökülmesiyle de ikinci aşama tamamlanmıştır. Son aşama olan İsrail ordu birliklerinin çekilmesi ise 22 Ağustos'ta sona eren yerleşimlerin sökülme işleminden sonraya bırakılmıştı. Çekilme planı doğrultusunda Gazze'deki İsrail'e ait tüm yerleşim birimleri sökülmesine rağmen, bu bölgede inşa edilen Sinagogların yıkılıp yıkılmaması kısa süre içinde bir sorun haline dönüşmüştü. 9 Eylül'de İsrail Savunma Bakanı Mo-

⁶¹ http://www.fmep.org/reports/vol15/no5/04_settlement_timeline.html

faz, inançlı bir insan olarak bu mabetlerin yıkılması emrini veremeyeceğini açıklayarak 19 Sinagogun yıkılma işleminin durdurulmasını emretti. Filistin Yönetimi ise Sinagogların mevcudiyetinin “politik bir tuzak” olduğunu belirterek, İsrail tarafının bunları kullanarak Filistin bölgelerine kolayca müdahale edebileceğine dikkat çekmiştir.⁶²

Yahudi yerleşimlerinin boşaltılması aşaması 22 Ağustos'ta sona erdiğinde Gazze'nin İsrail kontrolündeki yüzde 30 civarındaki kısmı Filistin tarafının kontrolüne geçerken, 8.000'e yakın Yahudi yerleşimci de bölgeyi boşaltmıştı. Abbas yaptığı açıklamada çekilmenin bir Filistin zaferi olduğunu ve Gazze'nin yeniden inşasında tüm Filistinli guruplarla birlikte hareket edileceğini belirtirken, Filistinli guruplar arasında koordinasyonun sağlanması amacıyla söz konusu gurupların üst düzey yetkililerinden oluşan 10 kişilik bir “çekilme komitesi” kurulmuştur. İsrail'in Gazze'den çekilmesini bir zafer olarak yansıtan Abbas, 17 Temmuz'da yapılması gereken ve yaşanan kargaşa gerekçe gösterilerek belirsiz bir tarihe ertelenen yerel seçimlerin Ocak 2006'da gerçekleştirileceğini açıkladı.⁶³ Ertelemenin İsrail'in Gazze'den çekilmesinin yaklaşması, seçimlere ilişkin yasal belirsizliklerin giderilmemiş olması ve hazırlıkların yetersizliği gibi gerekçeler dolayısıyla yapıldığı açıklansa da, bunun ardında El-Fetih yetkililerinin Hamas'ın olası zaferinden duyduğu endişenin yattığı söylenebilir.

İsrail'in Gazze'den çekilmesi Batı Şeria'da inşa edilen yeni yerleşimlerin gölgesinde kalmakta gecikmedi. Çekilmenin devam ettiği sırada, 22 Ağustos'ta Şaron, Batı Şeria'daki “yerleşim bölgelerinde yeni konutların inşasına devam edileceğini”⁶⁴ belirtirken, Uzi Benziman'ın Haaretz'de yayınlanan bir yazısından Gazze Şeridi'nden çıkarılan 212 ailenin Batı Şeria'daki işgal altındaki bölgelere yerleştirildiğini açıklaması bu politikanın uygulamaya geçmede fazla gecikmediğini gösteriyordu.⁶⁵ Bu bağlamda düşünüldüğünde 24 Ağustos'ta İsrail askerlerinin Tulkarim'de gerçekleştirdiği ve 5 Filistinlinin öldürüldüğü operasyonlar da anlam kazanmaktadır.⁶⁶ Böylelikle İsrail,

⁶² “Israel lowers its flag in the Gaza Strip”, *NYT*, September 12, 2005.

⁶³ Erica Silverman, “It's Our Again”, *Al-Ahram Weekly*, Issue no. 757, 25-31 August 2005.

⁶⁴ “Sharon pledges to expand in the West Bank”, *The Guardian*, August 23, 2005.

⁶⁵ Uzi Benziman, “Wearing out the welcome wagon”, *Haaretz*, 27 August, 2005.

⁶⁶ Uzi Benziman, “Dangerous Gimmicks”, *Haaretz*, 28 August, 2005; “Israel Kills 5 in West Banks Raids; Abbas Says It Undermines Peace”, *NYT*, August 26, 2005.

Filistinli gurupları şiddet eylemine yönlendirerek Batı Şeria'da uygulayacağı yerleşim politikasını meşrulaştırmayı amaçlamaktaydı. İsrail'in söz konusu politikası sonuçlarını vermekte gecikmedi ve saldırının ardından İslami Cihad, Hamas ve El-Fetih'in silahlı kanadı İsrail hedeflerine misillemede bulunacaklarını açıkladılar. İslami Cihad ve El-Aksa Şehitleri Tugayı'nın Beersheba'da düzenledikleri ortak intihar saldırısında 2 İsraili güvenlik görevlisi ve 8 sivilin yaralanması ile artan gerilim Mısır güvenlik elçisi Ömer Süleyman'ın araya girmesi ve Filistinli gurupları ateşkese uymaya ikna etmesi üzerine yatışmıştır.⁶⁷

Gazze'den çekilmenin ardından Filistinli guruplar arasındaki sessizlik Arafat'ın eski güvenlik Şefi'nin 6 Eylül'de Gazze'de silahlı militanlarca öldürülmesiyle bozulmuştur. Musa Arafat'ın öldürülmesi Filistin Yönetimi'nin Gazze'de kurmaya çalıştığı otoriteye bir meydan okuma olarak algılanmanın yanı sıra, güvenlik görevlilerinin bağımsız silahlı guruplar karşısında etkisiz olduğunu da gözler önüne sermişti.⁶⁸ İsrail'in Mısır ve Gazze arasındaki sınırın kontrolünü Filistin ve Mısır güvenlik görevlilerine devretmesinin ardından bu bölgeden gerçekleştirilen silah kaçakçılığı da Filistin Yönetimi'nin bölgede otoritesi olmadığını diğer önemli göstergesiydi.⁶⁹

Filistin Yönetimi'nin radikal guruplar üzerinde bir otorite kuramadığının ortaya çıktığı bir dönemde İsrail tarafından gelen üç olumsuz açıklama ilişkilerin yeniden gerilmesiyle sonuçlandı. 18 Eylül'de Şaron yeni inşa edilecek yerleşimler vasıtasıyla Ma'aleh Adumim bölgesindeki Yahudi yerleşimlerinin Kudüs'le bağlantısının sağlanacağını tekrar etti.⁷⁰ Öte yandan, İsrail 21 Eylül'de Gazze İsrail sınırının uluslararası bir sınır olduğunu ilan etti ve dolayısıyla da buradan geçecek olan Filistinlilerden pasaport talep etmeye başlayacağını açıkladı.⁷¹ Bu İsrail'de çalışan 40.000'e yakın Filistinlinin büyük çoğunluğunun kaçak işçi olduğu göz önüne alındığında Gazze ekonomisine önemli bir darbeydi ve Gazze'deki Filistinlilerin dışarıyla olan bağlantısını önemli oranda kesecekti. İsrail tarafından gelen

⁶⁷ "Omar Suleiman Urges Commitment to Truce...", **El-Jazeera**, 31 August, 2005.

⁶⁸ "Killing of Arafat's cousin triggers turmoil", **The Guardian**, September 08, 2005.

⁶⁹ "Dealers Smuggle Weapons Into Gaza From Egypt", **NYT**, September 15, 2005; "Bordering on a state of chaos", **JP**, September 15, 2005.

⁷⁰ "Sharon pledges Ma'aleh Adumim to be linked to Jerusalem", **JP**, September 19, 2005.

⁷¹ http://www.fmep.org/reports/vol15/no6/04_settlement_time_line.html

üçüncü açıklama Gazze'deki en önemli gurup olan Hamas'ı bir hayli rahatsız etti. İsrail'in Hamas silahsızlanmadığı sürece 2006'da yapılacak yerel seçimleri engelleyeceğini açıklaması üzerine Hamas yetkilileri yaptıkları açıklamada bunun ateşkesin sonu anlamına geleceğini ve İsrail'e yeni bir saldırı dalgasının başlatılmasına neden olacağını bildirdiler.⁷²

Şaron yönetiminin Filistinli guruplara yönelik tahrikleri bunlarla sınırlı kalmadı ve Likud içinde liderik mücadelesinin yaşandığı bir sırada İsrail kuvvetleri Filistinli radikal gurupların İsrail'e yönelik düzenlediği roket saldırılarının önüne geçmek amacıyla 24 Eylül'de Gazze Şeridi'ne hava saldırısı düzenlemeye başladı. 23 Eylül'de Hamas'a ait roket yüklü bir kamyonun havaya uçmasıyla 20'ye yakın Filistinlinin ölmesi ve 80'in üzerinde kişinin de yaralanması olayları tetiklemişti. Patlamadan İsrail'i sorumlu tutan Hamas'ın misilleme olarak İsrail topraklarına 40'a yakın roket göndermesiyle artan gerilimin ardından Şaron'un Filistinli militanların tutuklanması ve hedefli suikastların düzenlenmesi bağlamında orduya "sınırsız operasyon yetkisi" vermesiyle birlikte İsrail kuvvetleri İlk Yağmur Operasyonu'nu (First Rain Operation) başlatmıştır. İslami Cihad'ın üst düzey yetkililerinden Muhammed Halil'in öldürüldüğü⁷³ operasyon sırasında Filistinlilere ait bir okula düzenlenen saldırıda çocuklar da dâhil 20 kişinin ağır bir şekilde yaralanması dünya kamuoyunun dikkatini tekrar bölgeye çekti. Gazze bölgesine yönelik İlk Yağmur Operasyonu devam ederken, İsrail ordusu Batı Şeria'da kapsamlı bir tutuklama operasyonu sürdürüyordu. Söz konusu operasyon bağlamında 25 Eylül'de, Batı Şeria Hamas lideri Hasan Yusuf ve üst düzey Hamas yetkilisi Muhammed Gazzel'in de aralarında bulunduğu 207 Filistinli tutuklanırken, devam eden günlerde 30 Hamas seçim görevlisi ve Ocak 2006'da yapılması planlanan seçimlerde aday gösterilmesi beklenen 17 Hamas mensubunun yanı sıra 200'e yakın Filistinli daha gözaltına alınmıştır.⁷⁴ Artan gerilim üzerine İslami Cihad'ın Gazze ve Batı Şeria'daki lideri Muhammed El-Hindi, ateşkese son vereceklerini

⁷² "Ceasefire will end if Israelis block elections, says Hamas", **The Guardian**, September 22, 2005.

⁷³ "Rockets, bombs and jets fighters break Gaza fragile peace", **The Guardian**, September 26, 2005; Senior Jihad leader killed in Israeli air strike on Gaza", **DS**, September 26, 2005.

⁷⁴ Michael K. Esposito, "Chronology, 16 August 2005 - 15 November 2005", **Journal of Palestine Studies**, Vol. XXXV, No. 2, Winter 2006, s. 218-219

açıklarken, politik alana dahil olma bağlamında daha ılımlı bir politika izleyen Hamas ise tutuklamalara ve saldırılara rağmen, ateşkese uymaya devam edeceklerini ve bu bağlamda İsrail'e yönelik gerçekleştirilen roket saldırılarının durdurulduğunu bildirmiştir.⁷⁵

Hamas'ın bu açıklaması yerel seçimlerin 4. turu çerçevesinde Batı Şeria'nın 104 kentinde gerçekleşen seçimlerle aynı tarihe rastlamıştı ve Hamas şiddet yanlısı bir görüntü vermek istemiyordu. Yapılan seçimlerde El-Fetih oyların % 54'ünü alırken, Hamas'ın oyları % 26'da kaldı. Görünüşte El-Fetih seçimlerden zaferle ayrılmış olsa da, Hamas'ın Batı Şeria'da güçlü bir konumu olmadığı, en büyük 32 belediyeden 15'ini Hamas'ın 9'unu ise El-Fetih'in kazandığı ve Hamas adaylarının sadece 50 civarında belediye için yarıştığı gibi faktörler göz önüne alınırsa, seçimlerin Hamas için bir güç gösterisi olduğu söylenebilir.⁷⁶ Seçim sonuçlarının ardından Hamas'ın gittikçe artan politik gücünün farkında olan El-Fetih'in Hamas'ı silahsızlandırma politikasına hız vermesi 2 Ekim'de Hamas militanları ve Filistin polisi arasında çatışmaların yaşanmasına ve 3 Filistinlinin ölmesine 50'ye yakınının da yaralanmasına neden olmuştur.⁷⁷ İsrail kuvvetlerinin gerçekleştirdiği operasyonlar sırasında politik alana dâhil olmaya aday Hamas mensuplarını gözaltına almasının ardından, El-Fetih'in de Hamas militanlarına yönelik silahsızlandırma politikasına hız vermesi ve bu konuda Suriye ve Mısır'dan destek alması Hamas cephesinde El-Fetih ve İsrail'in örgütün gücünü azaltma bağlamında ortak bir politika izlediği yorumlarına neden olmuştur.⁷⁸

Filistin Yönetimi'nin şiddeti durdurmak için sadece Hamas'ın üzerine gitmesi yeterli değildi. Nitekim El-Aksa Şehitleri Tugayı'nın 16 Ekim'de Guş Etzion yerleşim bölgesine gerçekleştirdiği saldırıda 3 İsraili sivilin ölmesi Filistin İsrail ilişkilerinde tekrar gerilime neden olmuştur.⁷⁹ Saldırının ardından İsrail, Filistin Yönetimi ile güvenlik alanındaki ilişkilerini askaya alırken, Filistinlilerin Batı Şeria'da bir

⁷⁵ "Jihad 'unhappy' with Hamas ceasefire", **JP**, September 26, 2005.

⁷⁶ "Israel Kills 2 in Arrest Raid; Hamas Gains in Election", **NYT**, October 1, 2005.

⁷⁷ "PA: Security forces will stand firm", **JP**, October 4, 2005; "Palestinian Police and Hamas Battle in Streets of Gaza", **NYT**, October 3, 2005.

⁷⁸ Herb Keinon, " Hamas Regroups", **JP**, October 7, 2005; " Hamas making all the wrong moves", **JP**, October 9, 2005.

⁷⁹ "Palestinian Gunmen Kill 3 Israelis Near Settlements in the West Bank", **NYT**, October 17, 2004; "Israel clamps down after West Bank attacks", **The Guardian**, October 17, 2005.

bölgeden diğerine özel araçlarla seyahat etmesinin de yasaklandığını açıklamıştır. Yaşanan gerilimlerin ardından İsrail hükümeti, Hamas'ın terör faaliyetlerini sürdürmesi halinde 2006'da yapılacak seçimlere katılmasını onaylamayacağını tekrar etti. İsrail'in bu söylemlerine ABD'den destek gecikmedi ve Washington Abbas'ı yapılacak seçimlerde terörü bir metot olarak kullanan gurupların güçlenmesine izin vermemesi konusunda uyarmıştır.⁸⁰

Artan gerilimin sorunu uluslararası gündeme getirmekle önüne geçileceğinin farkında olan Abbas, ABD başta olmak üzere Fransa, İspanya, Mısır, Ürdün ve Cezayir'e yönelik ziyaretlerde bulundu. Söz konusu ziyaretler sırasında olası bir Abbas-Şaron görüşmesinden bahsedilmesine rağmen, Mahmud Abbas daha sonra yaptığı açıklamada hazırlıkların yeterli olmaması dolayısıyla görüşmenin ertelendiğini ve hazırlıklar tamandıktan sonra Şarm El-Şeyh ve Yol Haritası temelinde sorunların tartışılacağı yeni bir zirvenin gerçekleştirilebileceğini belirtmekle yetinmiştir.⁸¹ Abbas'ın yurt dışı gezilerinin başlamasıyla birlikte bölgede yaşanan sakinlik fazla uzun sürmedi ve İsrail'in bir İslami Cihad üyesine yönelik 24 Eylül'de gerçekleştirdiği suikasta misilleme olarak 26 Ekim'de İsrail'in sahil kenti Hadera'da düzenlenen bir intihar saldırısında 5 İsraili sivilin ölmesi ve 6 kişinin de ağır bir şekilde yaralanması ilişkilerin yeniden gerginleşmesine neden oldu. Saldırının ardından Şaron, yaptığı açıklamada Filistin Yönetimi'ni terörizmle savaşmamakla suçlarken, Filistinli militanlara yönelik geniş çaplı bir misillemenin başlatılacağını bildirmiştir.⁸²

Şaron'un açıklamalarının ardından İsrail ordusu bölgedeki kassam füzelerinin ateşleme tesislerini imha etmek amacıyla Gazze'ye yönelik geniş çaplı bir hava saldırısı başlatmıştır.⁸³ Kasım ayına sarkan hava saldırıları hedefli öldürme politikasının devam ettiğini göstermişti, zira operasyonlar sırasında İslami Cihad ve El-Aksa Şehitleri Tugayı'nın üst düzey yetkilileri hedef alınıyordu. 30 Ekim'de İslami Cihad İsrail'in saldırıları durdurması halinde Gazze Şeridi'nden gerçekleştirdikleri saldırılara son vereceklerini açıklamasına rağmen,

⁸⁰ "US is Pressing Palestinians to Bar Extremist Candidates", *NYT*, October 19, 2005.

⁸¹ "Abbas, back from US, says he hopes to meet PM", *JP*, October 25, 2005.

⁸² "Sharon promises wide-ranging retaliation after suicide attack", *The Guardian*, October 27, 2005.

⁸³ "IDF cracks down on Islamic Jihad, Kassam launchers", *JP*, October 29, 2005.

birkaç saat sonra İsrail ordusu iki İslami Cihad üyesine yönelik suikast saldırısı düzenlemiştir. Öte yandan, Yahudi yerleşimlerinin Gazze'den sökülmesi hava saldırılarında ses bombasının kullanılması imkânını doğurmuş ve bu bombaların kullanılması Filistinli halkta işitme problemlerinin yanı sıra birçok soruna yol açmaktaydı. İsrail askerî yetkilileri ise söz konusu bombaların kullanılmasıyla Filistinli halka bir mesaj gönderildiğini ve terörü desteklemelerinin bu şekilde önüne geçileceğini iddia etmekteydi. 25 Ekim'de başlayan saldırılara ilişkin ABD İsrail'e Abbas'la görüşmelere yeniden başlanması çağrısında bulunurken, Birleşmiş Milletler Ortadoğu Temsilcisi Alvaro de Soto da ses bombaların özellikle çocukları fazlasıyla olumsuz etkilediğini ve İslami Cihad ve Hamas'ın saldırılarının bu tür bir taktiği meşrulaştırılamayacağını açıklamıştır.⁸⁴

Gelen uluslararası tepkiler üzerine İsrail resmî olarak bir açıklama yapmasa da, hava saldırılarını durdurdu. Bunda yakında gerçekleşecek olan ABD Dışişleri Bakanı Rice'nin bölgeye yönelik ziyaretinin de etkisi vardı. Dolayısıyla sorunun tekrar uluslararası kamuoyunun ilgi odağı olmaya başladığı bir dönemde taraflar arasındaki gerilim önemli ölçüde azalırken, sorunun çözülmesine ilişkin yöntemler tartışılmaya başlanmıştı. Bu bağlamda, Rice'in 15 Kasım'daki ziyaretinden kısa süre önce İsrail Savunma Bakanı Shaul Mofaz ve Filistin İç Güvenlik Bakanı Muhammed Dahlan bir araya gelerek, Refah geçiş bölgesine ilişkin yetki devri konusunda anlaşmaya varıldığını açıkladılar. Akdeniz'e açılma bağlamında karasuları üzerinde herhangi bir kontrol yetkisi bulunmayan, İsrail'in izin vermemesi dolayısıyla hava sahasını kullanamayan ve 18 Eylül'de İsrail tarafının aldığı bir kararla İsrail-Gazze arasındaki sınırın Filistin tarafında kalan 200 metrelik kısmında bir güvenlik bölgesinin inşasına başlanmasıyla İsrail'le de bağlantısı kesilen Gazze için Mısır'a ve Mısır üzerinden dünyaya açılmasını sağlayacak bu geçiş bölgesi bir hayli önem arz ediyordu. Bu durumun farkında olan ve yol haritası bağlamında bir araya gelen "Dörtlü" (ABD, AB, Rusya, BM) söz konusu geçiş bölgesinin açılması için uzun süredir diplomatik bir çaba göstermekteydi.

Gazze'den çekilme planının tamamlanmasının hemen ardından Gazzelileri dış dünya ile makul bir şekilde ilişkiye sokabilmek bağlamında harekete geçen Dörtlü özel elçisi (Quartet special envoy) James Wolfensohn, başlangıçta İsrail tarafından herhangi bir tepki

⁸⁴ "Palestinians hit by sonic boom air raids", **The Guardian**, November 3, 2005.

almayınca görüşmeleri sonlandırmak zorunda kalmıştı. 5 Eylül'de taraflarla gerçekleştirdiği görüşmelerde Filistin cephesi Refah sınırında uluslararası gözlemcilerin konuşlandırılmasını ve İsrail'in bu bölgeden Gazze'ye geçecek mallar üzerinde kontrolünün devam etmesini kabul ederken, İsrail tarafı sonraki oturumların yapılmasına gerek görmeyerek bir kez daha görüşmelerden çekilmiştir.⁸⁵ 6 Ekim'de tekrar başlayan ve 11 gün süren görüşmelerde ise taraflar AB gözlemcilerinin sınıra konuşlandırılması ve geçiş bölgelerinin İsrail tarafından kameralarla denetlenmesi konularını tartışmasına rağmen, bir anlaşma sağlanamamıştı.

İsrail kabinesinin 1 Kasım'da Refah geçiş bölgesine AB gözlemcilerinin konuşlandırılmasını onaylaması ve ABD Dışişleri Bakanı Rice'nin bölgeye yönelik gerçekleştirdiği ziyaret sırasında Abbas ve Şaron'u taviz verme konusunda ikna etmesi Wolfensohn'un çabalarının bir anlaşmayla sonuçlanmasının yolunu açmıştı. 25 Kasım'da yürürlüğe girmesi planlanan anlaşmayla Gazze ve Mısır arasındaki Refah geçiş noktası Filistinli sivillerin kullanımına açılıyor ve AB gözlemcilerinin konuşlanacağı sınırın Mısırlı ve Filistinli güvenlik görevlilerinin yanı sıra, İsrail'in sınıra yerleştiği kameralarla denetleneceği öngörülmüyordu. Anlaşmayla ayrıca, 15 Aralık'a kadar Batı Şeria ve Gazze arasında otobüs seferlerinin başlatılması, yıl sonuna kadar Batı Şeria'daki Filistinlilerin seyahatlerine yönelik sınırlamaları minimuma indirilmesi, Qarni geçiş bölgesinde günde 150 yük kamyonunun geçmesine izin verilmesi ve Gazze limanlarında Filistinlilerin çalışmasına müsaade edilmesi gibi konular da kabul edilmişti. Kısacası, anlaşmayla Gazzeliler tamamen dünyadan tecrit olmaktan kurtulmuşlardı. Bölgeye yönelik ziyaretinde anlaşmaya değinen Rice ise, anlaşmanın yeni bir süreci başlatabileceğini, fakat söz konusu "sürecin terörlü mücadelede bir ilerleme olmadıkça devam edemeyeceğini" açıklayarak, sorunun çözümü konusunda topu bir kez daha Filistin tarafına atmaktan çekinmemiştir.⁸⁶

Yapılan anlaşma doğrultusunda Refah geçiş bölgesi 25 Kasım'da açılmıştır. Filistinlilerin ilk günden itibaren Refah sınır kapısını yoğun bir şekilde kullanmaya başlamasının yaklaşan seçimler önce-

⁸⁵ Michele K. Esposito, "Quarterly Update on Conflict and Diplomacy", *Journal of Palestine Studies*, Vol. XXXV, No. 2, Winter 2006, s. 142.

⁸⁶ "Gaza border crossing deal agreed", *The Guardian*, November 15, 2004; "Rice: Gaza Crossings deal 'in sight'", *JP*, November 14, 2005.

sinde El-Fetih'in popülaritesini olumlu bir şekilde etkilediği söylenebilir. Yine, Arafat'ın ölüm yıldönümü dolayısıyla El-Fetih'in milyonlarca dolar harcayarak gerçekleştirdiği törenlerde de Filistinlilere "şayet Arafat'ı seviyorsanız seçim günü El-Fetih'i desteklemelisiniz" mesajı verilmiştir. Tüm bu gelişmeler İsrail'in bölgede gerçekleştirdiği operasyonlarda Hamas'ın olası popüler adaylarını tutuklamasıyla birlikte düşünülürse, Kasım ayının sonlarına gelindiğinde El-Fetih'in seçimlerin normal tarihi olan 17 Ağustos'a göre popülaritesini artırdığı söylenebilir. Bu olumlu gelişmelere rağmen, El-Fetih kendi içinde Oslo anlaşmalarının ardından Filistin'e gelen ve örgütün önemli kurumlarında görev alan eski liderlerle örgüt içinde değişim isteyen genç kuşak arasında yaşanan gerilimlerden dolayı sıkıntılı günler yaşıyordu.

El-Fetih'in Ocak'ta yapılması planlanan seçimlerde yarışacak adaylarının belirlenmesi amacıyla yapılan ön seçimler Ramallah'da genç kuşağın temsilcilerinden Merwan Barguti ve gurubunun yüzde 95'e yakın oy almasıyla birlikte önemli bir sorun haline geldi. Eski kuşak söz konusu durumun politik kariyerlerinin sonu anlamına geleceğini çok iyi biliyordu ve ön seçimlerin yapıldığı bir diğer bölge olan Nablus'da oylamaya hile karışığının ortaya çıkması üzerine El-Fetih ön seçimleri ertelemek zorunda kalmıştır. Abbas bir ikileme karşı karşıyaydı; ya eski kuşağın adaylığı üzerinde ısrar ederek birçok Filistinlinin gözünde Hamas'ın popülaritesini artıracak ya da genç kuşağın ön seçimlerde kazanmasına göz yumarak eski kuşağı karşısına alacaktı.⁸⁷

Filistin iç politikasında bu gelişmeler yaşanırken 5 Aralık'ta bir İslami Cihad militanının Netanya'da intihar saldırısı gerçekleştirmesi ve olayda beş İsraili sivilin ölmesi Filistin İsrail ilişkilerini yeniden gerginleştirmiştir. İsrail bir taraftan Filistin Yönetimi ile Batı Şeria ve Gazze arasında güvenli bir geçişin sağlanmasına ilişkin görüşmeleri askaya alırken, diğer taraftan da saldırının sorumlularını bulmak amacıyla Filistin tarafında operasyonlar düzenlemeye başladı. Kısacası, her intihar saldırısından sonra yaşananlar tekrarlanıyordu; İsrail saldırılarının sorumlularını cezalandırmak amacıyla Filistin topraklarında operasyon düzenlerken, söz konusu saldırıları gerçekleştirenler bu operasyonların yeni intihar saldırılarının tohumlarını attığını öne sürüyordu.⁸⁸

⁸⁷ Khaled Amayreh, "A shot in the foot", *Al Ahram Weekly*, Issue: 771, 1-7 December 2005.

⁸⁸ Graham Usher, "Old fears, old responses", *Al Ahram Weekly*, Issue: 772, 8-14 December 2005.

İntihar saldırısının hemen ardından İsrail güvenlik kuvvetlerinin başlattığı operasyon bağlamında 6 Aralık'ta 15 İslami Cihad militanını tutuklanırken, operasyonun ilerleyen aşamalarında başlatılan hava saldırıları sırasında 8 Aralık'ta El-Aksa Şehitleri Tugayı üyesi 2 kişi öldürülmüştür. İsrail Savunma Bakanı Shaul Mofaz 14 Aralık'ta yaptığı açıklamada intihar saldırılarına daha sert tepki verileceğini belirtirken, aynı gün 5 Aralık'taki intihar saldırısının ardından başlatılan operasyon bağlamında 4 Filistinli daha öldürülmüştür.⁸⁹ Abbas bir taraftan Filistinli radikal gurupların İsrail'in saldırılarına karşılıklı vermemesi için bu gurupları ikna etmeye çalışırken, diğer taraftan da Hamas'ın artan politik gücünü dengelemekle meşgul olmaktaydı. 15 Aralık'ta yerel seçimlerin 5. turu çerçevesinde Batı Şeria'daki bazı kentlerde yapılan seçimlerden Hamas'ın zaferle ayrılması 25 Ocak'ta yapılacak genel seçimleri daha da kritik bir hale getirmişti.⁹⁰ Bir taraftan Hamas'ın 25 Ocak seçimlerini kazanma olasılığı artarken diğer taraftan ABD Temsilciler Meclisi'nin Hamas'ın seçimlere katılması halinde Filistin Yönetimi'ne yapılan yardımın kısılacağını açıklaması ve Avrupa Birliği Dışışleri Temsilcisi Javier Solana'nın da benzer bir açıklama yaparak Hamas'a karşı olan tavrını ortaya koymasına seçimleri daha da kritik bir hale getirmişti. Hamas ise Filistinliler için "kendi liderlerini seçmelerinin Amerikan dolarlarından daha önemli olduğunu" açıklayarak söz konusu demeçlere ilişkin tepkisini gösterdi.⁹¹ İsrail'in yanı sıra AB ve ABD'den gelen Hamas'ın seçimlere katılmasına yönelik bu tepkiler Filistin şiddetini kontrol altına alarak İsrail'le barış görüşmelerine oturmayı planlayan Abbas'ı Hamas'ın olası politik zaferi ve ardından yaşanacaklar konusunda endişelendirmeye başlamıştır.

2005 yılı sona ererken 29 Aralık'ta yaşananlar Filistin İsrail sorununa ilişkin 2006 yılı için olumlu söylemlerde bulunmanın fazlasıyla iyimser bir tahmin olduğunu göstermiştir. 5 Aralık'taki intihar saldırısının ardından başlayan İsrail'in hava saldırıları sona ermeden Tulkarim'de gerçekteşen intihar saldırısında 4 Filistinlinin yanı sıra bir İsrail askerinin hayatını kaybetmesi gerilimin 2006'ya sarkacağını gösteriyordu. Öte yandan Gazze sınırında bir güvenlik bölgesi oluşturma bağlamında İsrail ordusunun ağır silahları Gazze'nın kuzeyine konuş-

⁸⁹ "Israeli attack kills 4 in Gaza; Fatah Fractions Contest Ballot", *NYT*, December 15, 2005.

⁹⁰ " Hamas Surges in the West Bank; Blow to Fatah", *NYT*, December 17, 2004.

⁹¹ "Israel Threatens to Hinder Palestinian Vote", *NYT*, December 22, 2005.

landırmaya başlaması son dönemde yaşanan gerilimlere yeni bir boyut daha katmıştı. 2005'in son günlerinde İslami Cihad ve El-Aksa Şehitleri Tugayı'ndan gelen açıklamalar ise 2005 yılında sağlanan ateşkesin 2006'da sürdürülmeyeceği yönündeydi. 29 Aralık'taki intihar saldırısına İsrail ordusunun nasıl bir tepki vereceği, Gazze sınırında oluşturulmaya çalışılan güvenlik bölgesinin nasıl bir yankı uyandıracacağı, Filistinli guruplar arasında alınan ateşkes kararının sürdürülüp sürdürülemediği ve son olarak da 25 Ocak seçimlerinin nasıl sonuçlanacağı gibi konular 2006 yılına sarmıştı. Kısacası, Abbas her ne kadar yeni yıl için "duvarların değil köprülerin inşa edilmesi gerektiği" temennisinde bulunsa da, realite taraflar arasında gerilimin 2006 yılında da devam edeceğini göstermekteydi.

Kronoloji Filistin 2005

- 09 Ocak:** Hamas ve İslami Cihad'ın katılmadığı seçimleri Mahmud Abbas liderliğindeki El-Fetih kazandı.
- 15 Ocak:** İsrail kuvvetleri Gazze bölgesine yönelik Batı Adımı Operasyonu'nu başlattı
- 18 Ocak:** Abbas Hamas, İslami Cihad ve El-Aksa Şehitleri Tugayı liderleri ile görüşerek İsrail'e yönelik saldırıların durdurulmasını talep etti.
- 08 Şubat:** Mısır'ın Şarm El-Şeyh kasabasında Şaron ve Abbas'ın yanı sıra Filistinli ve İsraili üst düzey yetkililer bir araya geldi.
- 17 Şubat:** İsrail yönetimi uzun süredir uygulamada olan ve özellikle insan hakları örgütlerinin tepkisini çeken Filistinli militanların evlerini yıkma politikasını durdurduğunu açıkladı.
- 25 Şubat:** Filistinli bir intihar bombacısının Tel Aviv'deki bir diskooya düzenlediği saldırıda 4 İsraili sivil hayatını kaybederken, 23 tanesi de yaralandı.
- 15-17 Mart:** Abbas Kahire'de Filistinli guruplarla bir araya geldi ve yapılan görüşmelerin ardından Filistinli gurupların İsrail'le resmi olmayan ateşkesi 2005 yılının sonuna kadar uzatıldı.
- 16 Mart:** Şarm El-Şeyh'de yapılan anlaşma doğrultusunda İsrail Eriha'nın kontrolünü Filistin tarafına devrettiğini açıkladı.
- 21 Mart:** Ariel Şaron Ma'ale Adumin bölgesinde Yahudi yerleşimlerini Doğu Kudüs'le bağlayacak olan 3.500 yeni yerleşim inşasına başlanmasını onayladı.

- 09 Nisan:** İsrail kuvvetleri futbol oynayan 3 Filistinli çocuğu öldürdü.
- 23 Nisan:** Mahmud Abbas Arafat döneminin 3 güvenlik şefini görevinden aldı.
- 29 Nisan:** Rusya Devlet Başkanı Viladimir Putin Filistin'i ziyaret etti.
- 05 Mayıs:** Batı Şeria ve Gazze'deki bazı kentlerde yapılan yerel seçimlerde El-Fetih oyların % 56'sını aldı.
- 22 Mayıs:** Suriye'de örgütlenen Filistinli guruplar bir araya gelerek Kahire Deklarasyonu'na sadık olduklarını ve ateşkesi bozacak eylemlere girişmeyeceklerini açıkladı.
- 26 Mayıs:** Abbas Washington ziyareti sırasında ABD Başkanı George W. Bush'la görüştü
- 02 Haziran:** İsrail 398 Filistinli mahkûmun serbest bırakıldığını açıkladı.
- 21 Haziran:** Bir araya gelen Abbas ve Şaron İsrail'in Gazze ve 4 Batı Şeria kentinden çekilmesi konusunu görüştüler.
- 22 Haziran:** İsrail yönetimi militanlara yönelik suikast politikasını yeniden başlattığını açıkladı.
- 12 Temmuz:** İslami Cihad örgütünün Netanya kentinde düzenlediği intihar saldırısında 5 İsraili hayatını kaybederken 90'a yakını da yaralandı.
- 17 Temmuz:** Abbas 17 Temmuz'da yapılması gereken ve yaşanan karğaşa gerekçe gösterilerek belirsiz bir tarihe ertelenen yerel seçimlerin 25 Ocak 2006'da gerçekleştirileceğini açıkladı.
- 15 Ağustos:** İsrail Gazze'den çekilmeye başladı.
- 22 Ağustos:** İsrail'in Gazze'den çekilme süreci sona erdi.
- 24 Eylül:** İsrail Kuvvetleri Gazze Şeridi'ne hava saldırısı düzenlemeye başladı.
- 26 Ekim:** İsrail sahil kenti Hadera'da düzenlenen bir intihar saldırısında 5 İsraili sivil hayatını kaybetti.
- 25 Kasım:** Gazze ve Mısır arasındaki Refah geçiş bölgesi açıldı.
- 05 Aralık:** Bir İslami Cihad militanı Netanya'da intihar saldırısı gerçekleştirdi ve olayda beş İsraili sivil hayatını kaybetti.
- 29 Aralık:** Tulkarim'de gerçekleşen intihar saldırısında 4 Filistinlinin yanı sıra bir İsrail askerî hayatını kaybetti.